

SAMBAND

No. 56. Dec. 1912.

“Samband” udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelaagbevægelsen og vil søge at fremme bygdelaagernes formaal og virke for deres fremgang og trivsel. En flerhed at dem har enten tilsagt det sin støtte eller anbefaler det til sine medlemmer. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert.

Udgives af SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:

A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

FLAT-BREAD

ÆGTE NORSK FLADBRÖD

A NUTRITIOUS, PALATABLE FOOD

A Perfect Blending of Food Cereals, Containing the Most Nourishing Elements. It Builds up the Weak and Satisfies the Healthy.

FLAT-BREAD is the breakfast food on which were reared the Norse Vikings of old, and which nourished them in their active life on land and sea. It is still the "staff of life" of their modern descendants, and by its results proves itself to be not only a builder of brawn, but the king of brain foods as well. See that your grocer keeps it. Put up in air-tight cartons containing from 15 to 17 ounces net.

Your Christmas is incomplete without Flat-Bread.

MANUFACTURED BY

Haugsrud-Markkanen Co.

Wholesale Dealers in Produce and Groceries.

DULUTH, MINN.

1828--30 WEST MICHIGAN STREET.

Samband

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore, tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America. It is especially dedicated to the bygdelaag movement among Americans of Norwegian origin or descent, and seeks to further the growth of the bygdelaag societies and the attainment of their aims and objects.

Subscription price, \$1.00 a year.

Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the Samband Publishing Association.

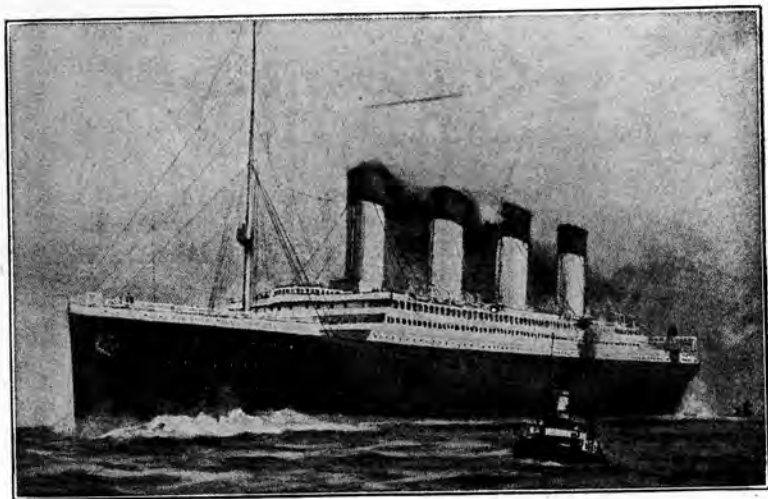
Manager and editor:

A. A. Veblen.

Indhold af No. 56, December, 1912.

	Side.
Løft livssynet. Martin Ødegaard	45
Numedøls pionerer i Clayton og Fayette County, Iowa.	
G. Gregerson	46
Fra Valdres. Lidt gammelt og lidt nyt. K.	54
Erindringer fra Galdekirkens gjenreisningstid. Dr. O.	
E. Hagen	69
Bishop Hill kolonien. B. L. Wick	74
Smaaregler ved B. H.	80 og 88
H. Høyne. Nye bilæte ifraa bygd	81
Rock Prairie. XIV. Æres-Rullen, Dr. J. S. Johnson....	82

Vi tillader os at kalde vore læseres opmærksomhed hen paa avtissementerne. De er fra paalidelige firmaer alle sammen og at stole paa. Nævn "Samband" naar du svarer paa dem.

The White Star Line

indbefatter

Verdens største, fineste og mest moderne indredede Dampskib

OLYMPIC

45,000 Tons—882 Fod lang.

ADRIATIC, BALTIC, CEDRIC, CELTIC,
fra 21,000 til 25,000 Tons.

Ligesaa de store nye og godt likte Dampskibe

LAURENTIC og MEGANTIC.

EKSKURSIONER AFGAAR:

Seiler:

MAJESTIC.....Lørdag 7de Dec
LAURENTIC.....Lørdag 7de Dec
CEDRIC.....Torsdag 12te Dec
OCEANIC.....Lørdag 14de Dec

Uovertrufne Bekvemmeligheder paa 3die Plads.

God og tilstrækkelig Mad serveres paa Borde dækkede med hvide Bordduge. Smaa, fine Rum for 2 eller 4 Personer, som kan reserveres og erholdes, hvis Rummet Nummer paaføres Billetten.

Hvide Stjerne-Liniens billigste Billetpriser til og fra Skandinavien, samt andre nyttige Oplysninger om Reisen erholdes gratis, hvis man henvender sig til

O. E. BRECKE.

NORTHW. PASSENGER AGENT

119 & 121 SO. 3RD ST., - MINNEAPOLIS, MINN.

Samband.

No. 56

December

1912

Løft livsflynet.

Af Martin Ødegaard.

Har du set en rift i jfhyen
Paa en mørk og jfhyet dag?
Vendte du dit blif mod jorden,
Med mod dagligt jftræv og fav?

Saa du ei den gyldne ramme
Om det dybe, klare blaa?
Kunde du da ei i stemme
Toner, som drev bort det graa?

Hørte du en liflig tone,
Mens du tungjfindt gif din vei
Frem med egen tornekrone?
Slem, om du den hørte ei.

Har du haft en jofrig rude
Engang i dit barndomshjem?
Har du den endnu herude,
I den vilde verdens larm?

Hørte du da fuglens kvinden,
Saa du da efornets leg?
Hvorfor ei endnu je legen,
Høre tonen: Lev, ja lev?

Ser du ei naturen smiler
 Ligemeget nu som før?
 Glæd dig mens du fremad iler,
 Sorg kan mildnes ved din dør.
 Sept. 8de 1912.

Numedølspionerer i Clayton og Fayette County, Iowa.

(Fortættelse.)

Af G. Gregerson.

Jørend jeg gaar over til at omtale de mere kjendte af de gamle jøtlere, som ere igjen, vil jeg berøre lidt nogle Numedø-
 lere, der har boet i Pleasant Valley township Fayette Co. nem-
 lig Ole Hanson Bjørnstrud med hustru Sigrid Stensen. De
 var begge fra Opdal. De har havt 5 børn, Knud, Hans, Sel-
 ga, Gunhild og Guri. Knud var født i Norge. Han blev gift
 den 16de Mai 1875 med Mijs Sigrid Tallakson. Hun døde
 efter et Mars ægteskab. Hans ses at være født paa Atlanter-
 havet om Vaaren 1852; men er bleven døbt paa Rock Prairie,
 hvor de fleste nykommere standsede en tid. Der ses at han er
 gift den 11te Mars 1879 med Mijs Bergithe Herbrandson,
 hun er mig af herkomst aldeles ubekjendt. Gunhild ses at
 være død i 20 aars alderen. Selga Bjørnstrud har boet i
 Clermont og bor vist der endnu, om hun lever. Om Ole
 Bjørnstrud med sin øvrige familie ere døde eller rejste til an-
 dre steder kan intet siges, da intet spor mere kan findes af dem
 i Clermont Ministerialbog.

Goe Larson Hellehvammen kom hertil landet som en enke-
 mand. Han ses at være født 1814. Han har havt 5 børn
 Lars, Thorsten, Kristi, Nstri og Thov. Kristi og Thov. ere
 døde i en ung alder. Deres 2 eldste børn ses at være konfir-
 meret her. Deres fader og børn findes ikke i Ministerialbogen,

jaa de ere formodentlig flyttet ud til andre steder. Jeg maa
 ogsaa berøre lidt Mrs. Galdis Hanson Gallagher; hun er an-
 givnen som enke, da hendes mand sees at være død i 1860.
 Gamle Mrs. Gallagher boede i mange aar før sin død hos sin
 datter Mrs. Gundersen. Hun døde et par aar siden gammel
 og mæt af dage. Hun blev 90 aar gammel. Hun havde væ-
 ret en særdeles driftig kone i sin tid. Af hendes kan nævnes
 Mrs. Veriner Nelson bosat her i Marion Menighed, ligeledes
 Mrs. G. Gundersen bosat i Elgin, Ia. Hendes søn Knud bor
 paa sin moders farm og tilhører Clermont menighed.

Lad mig ogsaa kortelig omtale lidt gamle Jacob Carlson
 og hustru. De var vist komne hertil ganske tidlig, omkring
 1855 eller 1856. Da jeg kom her til landet boede de ganske
 nær Turkey River; men de havde da opgivet sin farm til sin
 eneste søn Selge, der var ugift. Jacob Carlson var en broder
 til den i sin tid velkjendte Knud Carlson, der i hele sin leve-
 tid var skolelærer og kirkefanger ved Kollags kirke. Jeg be-
 søgte gamle Jacob Carlson en eneste gang, efter at jeg kom
 hertil landet. Han var en velbelæst og hyggelig gammel
 mand, men han døde vist i begyndelsen af 70 aarene. Da
 gamle Jacob døde, jølgte hans søn sit fødested og kjøbte sig
 land længere nord i Marion township, hvor han boede til sin
 død. Hans moder levede nogle aar efter ham. Han havde
 ikke været til nogen glæde for sine forældre; han havde som
 ung faaet smag paa sterke drikke, og dette var nok ogsaa aar-
 sagen til hans død i en forholdsvis ung alder. Da han var
 deres eneste barn, saa har erfaringen som oftest vist at saadanne
 sjelden blir til nogen velsignelse for sine forældre. —

John Galvorson var en af de gamle pionere der bosatte
 sig her i Marion township i nybyggertiden. Han var født paa
 gaarden Brevig i Lunhovd den 1ste Mai 1833. Han udvan-
 drede ganske tidlig til Amerika i aaret 1854 eller 1855. Efter

nogle faa aars ophold heri landet paa forskjellige steder, slog han sig ned her, hvor han kjøbte sig land. Han blev, som før omtalt gift den 5te Mai 1862 med Mids Luri Galvorson en datter til Galvor K. Madsen et søfendebarn af mig. De havde 3 børn alle gutter der voksede op. Et par af deres børn døde vist i en ung alder. Galvor var født 5te Aug. 1865. Henry var født den 12te Nov. 1867. De er begge gifte og bor for nærværende i Cutbank, Montana. Henry har været sygelig for flere aar, men er nu helbredet og frisk. Peder, deres tredje søn var født 12te Juli 1870. Han var gift med Ingeborg K. Blingsmoen. De boede i flere aar i Browns Valley, Minn. hvor han døde; han efterlod sig enke og fire børn. Han blev som lig bragt herved igjen og ligger begravet paa Marion Gravplads.

Mrs. S. Johnson døde for mange aar siden og John Galvorson var enkemand i nogle aar. Han blev gift igjen med Mids Margit M. Grefsgaard fra Tunhøvd. De havde vist syv børn, hvoraf Theodor er død efter at han var vokset og havde stiftet familie. De andre er alle voksne og de fleste af dem bor i Cutbank, Montana, hvor de sammen med sine halvsøfendebarn driver en større handelsforretning. To af deres børn bor her i Elgin, Ia., Guri, nu Mrs. Mullenhaller, og Emil Galvorson. Den sidste driver the City Drugstore sammen med en broder og søger under navnet Mullenhaller & Galvorson. Emil er ogsaa gift for nogle aar siden. John Galvorson blev enkemand for anden gang. Han levede nogle Aar efter sin anden kone, men er nu død for flere aar siden. John Galvorson var vist den rigeste Nymedøl her i settlementet. Hans formue beløb sig vist til noget over \$100,000.00 og der var vist ogsaa en del penge som man ikke fik rede paa, da der ikke fandtes papirer paa dem. John Galvorson var en kirkelig interesseret mand. Han var altid den første naar der spurgtes

om menighedens støtte til kirkelige siemed. Han laa syg en længere tid, og jeg havde den glæde at faa tale med ham nogle timer før hans død. Og under samtalen med ham om det „ene fornødne“ fik jeg det indtryk at han var løst fra sin jordiske rigdom, og han glædede sig i at faa vandre herfra og være med Kristus. Han var dybt jænnet ikke bare af sine børn og næraparørende men af hele Marion menighed. Fred være med hans støv!

Hans fader gamle Galvor Johnson Brevig kom ogsaa hertil landet, antagelig i 70-aarene. Han var gift tre gange. Med sin første hustru, der var fra Barmaaker i Hallingdal havde han to børn nemlig John Galvorson og Mrs. Mari L. Meierson Undebakke. Torfel Meierson var en broder til Lars Meierson Djet, der før er omtalt. Torfel Undebakke var i flere aar noget sløv og aandssvag, saa han var i længere tid paa vort Infane Asylum her i Elkader, Clayton Co. Her døde han ogsaa af en beskadigelse han fik af en anden sindsvag, der var der. En datter af ham er vist der fremdeles som uheldbædelig. De havde mange børn, men de er flyttede ud til andre steder. Torfel var en hyggelig mand og en god nabo, medens han var ved sine fulde fem. Mrs. L. Undebakke lever vist endnu og opholder sig hos sin søn Meier, der bor ved Stillehavskysten. Gamle Galvor Brevigs anden kone var fra Johanesgaard, Nes, Hallingdal. Med denne sin hustru havde han fire børn Guri, Bergit, Østen og John (den yngre). Guri, Mrs. S. S. Strøm er bojet ved Hillsboro, N. D. Hendes Mand Hon. S. S. Strøm, Numedalslagets formand, vil vist give os en udførlig biografi, saa jeg ikke vil berøre ham nærmere. Galvor Brevigs anden datter boede ogsaa i N. D. til sin død; ligeledes hans søn Østen var ogsaa bojet der oppe. Han var gift to gange. Han er ogsaa død for flere aar siden. Baade Østen og Bergit blev begge bragt herved som lig og

hviler paa Marion gravplads. John den yngre er ogsaa bosat i N. D. Halvor Brevigs tredje hustru var fra Lunhovd. Hun hedte Ingeborg S. Mezaarden. De havde vist 6 børn Olaus, Rangdi, Kari, Margit, Kristen og Halvor. Olaus, nu Mrs. Knud Kirkeberg, er bosat her i Marion. Rangdi, nu Mrs. Hans Lorum, bor i Emmet Co., Ia. Kristen og Halvor bor i N. D. Kari er gift og bor i St. Paul, Minn. Margit den yngste er gift med en søn til Thor Bold og bor i Belsa, N. D. Halvor døde for en del aar siden, og hans tredje kone overlevede ham. Hun blev gift igjen med en enkemand, Helge Grønhovd fra Sigdal. De boede i Wagner town., og tilhørte Norway menighed. Efter nogle aars ægteskab døde han og Ingeborg blev enke for anden gang. Hun byggede sig et pent hus paa Sunder, hvor hun boede i nogle aar. Da hun begyndte at blive gammel og syg, fulgte hun sin eiendom, og flyttede til sin datter i St. Paul, hvor hun opholdt sig til sin død. Hun døde for halvandet aar siden. Efter hendes død blev hun bragt herved til Marion, hvor hendes støv hviler.

Jeg vil ogsaa berøre lidt Gudbrand Halvorson. Han var ogsaa en af de gamle jettlere her paa sydsiden af Turkey River. Han kom fra Norge med sin familie saa tidlig som i 1857 eller 1858. Han var født paa Græfsgaarddøkken i Lunhovd. Hans kone Margit Erikson var fra Opdal. Jeg kjendte hendes fader; han var graver ved Opdals kirke i mange aar. Gudbrand var en snartent mand og noksaa god nabo. Han havde altid svar færdigt enten det gjaldt spøg eller alvor. Han solgte sit land her søndenfor Turkey River og flyttede „heimom“ som han altid udtrykte sig om nordsiden af Elven. Han var i flere aar i N. D., hvor mange endnu vil mindes ham, og jærlig den maade han altid reiste paa, medens han var der oppe. Han havde vist en pre-emption claim der. Denne solgte han tilslut og havde gjort ikke saa saa penge. Hans første hustru døde

flere aar før ham. Nogle af hans børn er ogsaa døde, efter at de var voksne. Tre af dem bor her i jettlementet, nemlig Halvor, Erik og Kari. De har familier og bor her i nærheden. Gudbrand blev gift igjen for anden gang, men dette ægteskab var vist ikke rigtig lykkeligt. De var begge gamle og sygelige, og det var vanskeligt at faa nogen til at røgte dem i deres alderdom. Han er død for nogle aar siden. Han efterlod sig ikke saa saa penge som han havde sparet sammen uden at røre dem. Disse kom hans børn tilgode efter hans død.

Jeg vil ogsaa omtale lidt hans søster Mrs. Ole Helgejen. Hendes navn var Sigrid. De kom vist hertil landet førend Gudbrand Halvorson kom hid. Gamle Ole Helgejen var fra Hallingdal; men da han blev gift med Sigrid Halvorson flyttede han til Sturdalen, hvor de boede til de udvandrede til Amerika. Gamle Ole havde i sin ungdom gjort tjeneste ved garnisonen i Kristiania, og mange af disse, som hvervede sig der, var ikke altid af mors bedste børn. Slagsmaal og drif var almindelig blandt gardisterne i den tid. Og Ole deltog vist i saadanne udskielser, som han ofte med sorg fortalte mig. Da jeg kom hertil landet havde han ligget tilfængs i mange aar. Det var altid saa hyggeligt at besøge disse to gamle. De havde ved korjet lært at søge Herren; og gamle Ole laa altid og takked Gud, der havde taget ham til naade, en saa uværdig hunder som han var, ja han. Han ventede og lengtede efter forløsning, men var altid fornøiet og tilfreds med Guds vilje. Sigrid var ogsaa vakt til liv i Gud og hun røgtede sin mand med trofast og glæde til hans død. Han laa vist over 15 aar tilfængs førend han fik hjemlov. De havde, før jeg kom hertil landet, solgt sin farm og boede som føderaadfolk til hans død. Da gamle Sigrid blev enke fulgte hun sine rettigheder i den gamle farm, tog sine penge og flyttede nærmere Marion kirke, hvor hun købte sig et lidet landstykke, byggede sig et hus, og

boede der sammen med sin broder søn Ole Halvorson, som havde været hos hende fra han var ganske ung. Hun boede der til sin død, der indtraf for et par aar siden. Hun døde hastigt. Hendes broder søn der var hendes alderdomsstøtte reiste med hendes vilje bort en aften i et besøg, da hun var ganske frisk, og da han kom hjem om morgenen fandt han hende død paa gulvet. Hun var død af en hjertefeil. Erindringer om disse to gamle hører til de kjæreste minder af mit liv.

Seg maa ogsaa berette lidt om en anden søster af Mrs. Ole Selgeson, nemlig Mrs. Ingeborg Jensen. Hendes mand Lars Jensen var fra Drammen, Norge; men hun var Numedøl. De boede vist i flere aar i Illinois før de flyttede herop. Hun efterlod sig fire sønner og en datter nemlig Halvor, Jens, Peder, Theodor og Karoline. Halvor er bosat i Highland township. Han lever nu med sin anden kone. Hans første kone var svenst af fødsel. Med hende havde han tre børn. Hans søn Lars bor heri menigheden og er enkemand. Hans to døtre er gifte og bor i vesten. Halvor Larsons anden hustru er en slægtning af ham; hendes navn er Ingeborg Knudson Haugen fra Skurdalen, Norge. Han havde ogsaa tre børn med hende. Deres ældste søn Olavus er, som før omtalt, gift med Miss Betsey B. W. Benson. Deres anden søn Albert er ugift og er hjemme hos sine forældre. Deres eneste datter Kristi er død for nogle aar siden. Hendes navn var Mrs. Palmer. Hendes mand var fra Sverige. Han arbejdede paa et wholesale hus i Chicago. Hun kom hjem syg til sine forældre, hvor hun døde efter et langt og smertefuldt sygeleie. Hun efterlader sig en søn. Jens Larson boede ogsaa her i landet i mange aar. Han blev enkemand for nogle aar siden og har vist noksne børn. Han boede i Minnesota. Nogle aar efter at han blev enkemand reiste han til Norge, hvor han blev gift igejn med en barndomsveninde af sig, og de bor for nær-

værende i Kristiania, Norge. Peder Larson er kortelig omtalt før. Han er død for omkring tre aar siden. Vaade Jens, Halvor og Peder var veteraner fra borgerkrigen og har pension af Onkel Sam; denne tilfaldt Peder's treaarige søn og enke efter faderens død. Jens Larsons yngste søn Thorvald har været bosat i N. D.; men afgik ved døden forrige sommer. Han havde været enkemand i mange aar, og efterlader sig to voksne børn. Jens Larsons eneste datter Karoline, nu Mrs. J. Amundson, er ogsaa bosat i N. D. Mr. Amundson er vist død for et par aar siden, men hans enke og børn bor deroppe, paa en datter nær, der bor heri St. Olaf og er gift med Knud O. Wold. Mr. J. Amundson har i mange aar efter sin vækselfe arbejdet som emissær der oppe, og var saaledes kjendt i vide kredse i N. Dak. Han var født og opvoftet her i Fayette Co., Ia. Han var en alvorlig kristen og afholdt af alle som kjendte ham.

Seg maa ogsaa tage med en tredje søster til Gudbrand Halvorson nemlig Mrs. Kristi Knudson Haugen. De kom hertil landet om vaaren 1869. De kom fra Skurdalen, en fjeldbygd lidt længere op men i samme dalsøre som Lunhøvd. De havde fire børn Knud, Ragnhild, Halvor og Ingeborg. De var alle fødte i Norge. Knud var bosat i N. Dak., var ugift og døde for flere aar siden. Ragnhild er ogsaa død. Hun var gift med en Ivar Tollefson; han var ogsaa fra Skurdalen, men hans forældre var vist begge fødte og opvoksne i Hallingdal. Han er ogsaa død. De efterlode sig fire børn der alle er fødte her i landet. To af deres børn er gifte og de andre to, en gut og en pige, bor paa sit fødested i Marion town. Halvor lever, har familie og bor i N. Da. Ole Knudson's yngste datter Ingeborg er — som omtalt ovenfor — gift med Halvor Larson. Gamle Ole Knudson og hustru er døde; hun døde mange aar før ham. Da deres søn Knud døde arvede han

ham, og for disse penge købte han sig farm her i Highland town. Han var ogsaa maler af haandværk. Ole og hustru var rigtig hyggelige folk, deres minde er mig inderlig kjær.

Jeg vil ogsaa berøre lidt en broder til Gudbrand Græfsgaardboffen, nemlig den yngste af dem, Lars Halvorson. Han var bosiddende farmer her i Marion, da jeg kom hertil i 1868. Hans hustru Turi Keierson var fra Opdal. De havde i alt syv børn der alle, undtagen den ældste, var fødte heri landet. Jeg var huslærer hos dem en vinter for omkring 40 aar siden. For omkring 30 aar siden rejste de til N. Dak. Deres søn Ole har opholdt sig herneude for det meste. Han var opdraget hos sin fæster Sigrid Helgeson og opholdt sig hos hende til hendes død. Halvor deres ældste søn har boet i Minneapolis i mange aar. Han blev vakt ved Frelserarmeens arbejde deroppe og har siden trolig virket i deres tjeneste. Da jeg forrige sommer opholdt mig et par uger i Minneapolis, havde jeg den glæde at have et besøg af ham. Deres øvrige børn bor deroppe i N. Dak. En af dem er vist død for nogle aar siden. Mrs. L. Halvorson er død, men Lars Halvorson lever og bor vist nu hos sin søn Keier. Han har været daarlig med helson i mange aar.

(Fortsættes.)

Fra Valdres.

Lidt gammelt og lidt nyt.

(Ej endt denne artikel kommer fra Valdres og behandler forhold der, er den dog saa almindelig træffende for stikke og tilstande saa at sige overalt i det indre af Norge, at „bygdingen“ fra alle dele af landet vil læse den med livlig interesse. — Red.)

„Samband“ — som jeg et aars tid har læst med megen interesse — har havt mange dygtige penne, der mestelig har

skildret de første udbandrerers liv, javn og kampe derover, men ogsaa den feier, de har faat, — den feier, der altid er belønningen for udholdenhed og ærligt stræv. Denne slags litteratur har interesse og værd for os som Eder, ja ogsaa for kommende slægter. Blodets baand, der allesteds er slynget over havet, staar i kontakt med hjerte- og følelsesstrengene paa begge sider. Disse dirrer i harmonisk renhed paa sjælens jangbund og vil aldrig bryde.

Amerika er uudgrundeligt! En sliq højskole, — en sliq lærestalt, hvor alle nationers gode evner kan bringes i vækst, — findes ikke andetsteds. Mennesker, der kun kan synes skabt til plage for sig selv og ulempe for andre, de kan der udfolde sig til blomstring til ære baade for det gamle og det nye fædreland. Genierne kaster solglans tilbage over gamle Norges dale, saa fars og mors øie funkler som stjerner bag de smaa ruder i de tusinde hjem og gjør livet lunere og lysere.

Disse udvandrere, de forlod hjem, slægt og kjære minder for at rejse sine højsædestolper enten i urfogen eller paa prærien i det rige Amerika. De gjorde det i uroffelig tro paa fremtiden og paa vorherre, og de er ikke blit skuffet i sin tro. Men de har bragt et sterkt offer. De har ofret alt, hvad kjendt og kjær er, — kun ikke modet og troen. Det er ikke med let hjerte man siger far, mor, minder og hjem farvel, forat skabe et nyt derude i det ukjendte. Ingen forstaar det blot ved en overfladisk henkastet tanke. Naar amerikakufferten pakkes, triller mængden tung taare ned paa bunden, men af disse taarer er det, de støbes de pillarer, der bærer broen over havet.

Mange snakker om at standse udbandringen, denne udfugning og tapning af landets bedste blod. Stans vinden! Stop fossen! Udfærdslængslen har altid gjæret i nordmands bryst og vil altid gjøre det. Stopper dette pulsslag op, er landet fortabt. Samfundet modent til højt. Vikingebloodet er ind-

juget med morsmelken, er indpodet i barnejælen gennem historien fortalt paa fars og mors sang.

Naar reiselængslen blir tilfredsstillt, skaffer det altid en friskere luftstrøm, videre syn, større maal og større virkefelt. Det er udvikling. Det er lov for al folkelig vækst. Udvandringen har bragt Norge ære og binding — materielt, kulturelt og moralsk — saa langt historien gaar.

Men, — siger mange, — belønningen vilde heller ikke udebli herhjemme, hvis flid, sparsomhed og udholdenhed var tilstede. Ganste sandt, den gjør ikke det, men de mange muligheters land har jo Norge hidtil ikke været, og hvad fremtiden skjuler, faar vore efterkommere osre sine studier paa. Er du skabt til noget stort og ikke kan bli det hjemme, hvorfor hindre det ved at støbe daleren om til skilling? Har en gut eller jente den sikre tro at dollarernes land har en rigdom skjult, som kun han eller hun kan finde, saa kjære lad dem finde skatten. Vor udvikling dreier sig jo ikke rundt og rundt i tusinder af aar bare om det nationale. Nei den trænger nye impulser udenfra, nye idealer og nye stridsmænd.

Saa, men fædrelandskjærligheden? Saa, den er vel ikke nogen nisje, der bare følger en saalænge man har fædrelandets jord under fødderne, nei, den kommer sikkert nærmere ind paa en, naar den sidste stribe af fædrelandets kjyst er bortblaanet i det fjerne. Til nu kan vi trøstlig si: Det var bedst, det gif som det gif, og saa faar du ha tak da, Gud!"

* * *

Nu! Forholdene og vilkaarene for det individuelle liv er nok ikke som de var for 70—80 aar siden her i Valdres heller. Det er foregaaet forandring. De, som reiste fra bygden for mange, mange aar siden, vilde jnaut kjende sig igjen. Skulde nogle spredte optegnelser om forholdene her før og nu

være af interesse for nogen af Sambands læsere, skal det være mig en glæde at meddele lidt.

Befolkningen var dengang ganske noget mindre end nu, men den var ialfald langt større, end areidsbehovet paa gaardene, og andet arbejde fandtes ikke. Den som fik plads som tjener paa en gaard, var jo forjaavidt forjorget til legemet, skjont lønnen jo ikke var jærdeles stor. Han fik kosten, en badmelsklædning, vatter, sokker og sto og dertil 4 daler aaret. Skjøbte han sig da en hue og et skjærh hvert andet aar, var han hjulpen og havde endda nogle dalere igjen i ren netto. Men for denne flotte betaling fordredes ogjaa dagsværk. Det var op kl. 3—4 om morgenen og gi hejtene høi. Saa ind og lægge paa peisen, saa det blev lyst og lunt. Slik luksus som lampe og ovn fandtes ikke, og tænde et talghs var jo det desperateste fraadjeri.

Fra forrige kveld kunde det gjerne staa igjen et traug med „klub," og denne spistes da til frokost — enten kold eller varmet ved ilden — dypet i gammelojtlake eller fedt. Frokosten kunde ogjaa variere med velling og gammelost. Dette var solid kost, men det var ogjaa solide maver, som fik den. Jngen var forvendt med kaffe og andre rariteter. Jngen trængte motion for appetittens skyld.

Saa var det at ta en eller to hejle og kjøre laub, beit eller ved fra skogen. Siemme maatte man være igjen til det blev saa lyst, at man af dagslyset saa at tærste med „tust" paa laaven. Om kvelden maatte jæletøi jnøres og efterjees, sleden og andre redskaber gjøres i stand til næste dag og endelig — stoppe vatter og øvrige arbeidsklæder. Fridage var aldrig tale om, heller ikke om at nedlægge arbeidet, om arbeidstiden kom til at overskride ottetimersdagen. Jngen gif med flokken i haanden for at passe paa hviletider og maaltider. Om dagen var solen den eneste ubrskive man fikede efter og om nat-

ten maanen og stjernerne. Man lærte himmellegemernes geografi at kjende, og man tog ubedragelige varsler for veir og føre af deres stilling og gang. Sommerens lyse nætter blev ofte benyttet som dag, naar arbeidet stod rigtig paa.

En del af arbejdsstanden giftede sig, thi gud Amor spøgte med menneskehjertene da som nu. Da var det at bygge sig en plads og bli husmand, saa man fik tag over sit og den altid voksende families hoveder for sin og hustrus levetid, som det altid lød. Husmandsafgiften var forskjellig, alt efter pladsens godhed og overenskomst. For eksempel. At svare en uges arbejde om vaaren, to ugers slaat om sommeren, tre maal skur og en uges arbejde om høsten. Havde nu husværten flere husmænd, var dette en god hjælp under indhøstningsarbeidet. Udenfor det egentlige pligtarbejde var regelen, at husmanden arbejdede hos værten, naar arbejde behøvedes, altid for den til hver tid gjældende dagløn fra 4—9 skilling dagen. Begge parter var vel tilfreds hermed. Husværten havde altid nødvendig arbejdshjælp for haanden, og husmanden paa sin side var glad, for at tjene jøden til sig selv og lidt til familien. Var forholdet mellem vært og husmand godt, noget det som regel altid var, kunde ogsaa ofte en ekstra madbid sendes med hjem, og det gav jo et plus til de oftest snaut tilmaalte portioner. Husmanden havde ogsaa gratis ved i værtens skog, eller som oftest særskilt tilmaalte strøker.

Nationaløkonomiisk jet var dette sidste skadeligt. Størrelsen stod ikke i forhold til behovet saa de blev aldeles snauhugne, og de er skogsløse den dag idag. Økonomiisk jaus manglede ogsaa, og skogen havde dengang liden eller ingen værdi. Var nærmejt betragtet som et nødvendigt onde, der fulgte gaardene.

Men ikke alle kunde bli tjenere og ikke alle kunde bli husmænd. For da at saa sjæl og legeme til at hænge nogenlunde

sammen, maatte man se sig om efter arbejde paa andre kanter. Det er adskillige maal jord brudt op af Baldrisjer i Gudsbrandsdalen, paa sladbyggerne og paa vestlandet. Naar saa høsten kom, drog de hjem med sine optjente dalere gjemt i inderlommen, dalere, der dengang rak lige saa langt som mangan 100 kroning nu. Og i mangel af andet arbejde havde man jisteri og jagt at ty til, der da var hvermands uindskrænkede ret. Jær jagten dyrkedes med udholdenhed og mod. Vildt var det mer af end nu, saa en storfugl, en rype eller to fulgte altid med hjem. Men bjørn og andet storvildt kunde ogsaa observeres, og da gjaldt det de største ofre, thi byttet var ogsaa da stort.

Det fortælles de vidunderligste historier om udholdenhed og dødsforagt paa slige turer. Vaabnet de brugte, var mundladuigs flintelaas bøsjer, rene kanoner — et helt løst i hver, — „bjørnestudjere,“ som de populært kaldtes. Alle skud kunde, som rimeligt var, ikke altid bringe den øieblikkelige død, og da var ofte „bjørnestudjeren“ for sen. Naar skogens konge, skadestudt og blødende gif til angreb istedetfor slugt, var dens omfavnelser ikke af de kjærligste, men ingen kan kunne si, at Baldrissen vendte sin fiende ryggen og tabte sit skjold paa „vasen.“

To jægre blev engang anfaldt af en saaret bjørn. Den ene flytter brødes med hamsen, mens den anden ladede „bjørnestudjeren.“ Dog — dragemaaliet endte desværre med, at flytteren maatte paa ryggen med bjørnen ovenpaa, men fortalte han siden: „han laa paa knivskje'n mi, f— svins, enddaa haddø e take upp kniv'n min o skjøre'n ihel.“

Tre andre jægre fandt engang et bjørnehj med alle beboerne hjemme. Bjørnene lugtede faren, saa de var ei at faa ud hverken mod huging eller stik med skiftaver. Hvad skulde man saa gjøre? Derinde i det mørke hi laa den største gevinst

i jagtens hjarndiøse lotteri, mad til mange munde for lang tid, og hjemme sad kone og barn kanske foruden.

En af skytterne, Tollef Skreobraaten var det vist han hed, han gjorde da som fiskeren paa sjøen: „Han tog sin gud i find og satte livet ind.“ Resolut krøb han ind i hiet og staf og staf med skiftaven til han fik bjørnene til at bide i enden. Da sigtede han langs efter skaven og fyrede løs. Bjørnen satte i et brøl saa jorden rystede, og ud bar det, skytteren foran og bjørnen efter. Da bjørnen kom saa langt frem som i aabningen af hiet seg den død ned paa labberne. Med det samme kom en unge efter, og i forsamjelsen satte den bent paa skytteren, saa han gif paa ryggen af stødet.

Gad vide, hvilken jæger i vor moderne sportstid vilde gjøre det efter.

I det store og hele var dette jagtliv en romantisk tid, — fuld af eventyr og liv. Det groede frem frodige historier om jagtens bedrifter — fulde af fantasi og spænding, og det er heller ikke saa underligt, om den bekjendte „jægerlatin“ fik sine dyrkere. Men poesi var det over det hele, poesi, der endnu venter paa sin janger. Vare han kom, før jagaen tier med, hvad den ved.

Det var hærdede folk i de dage. Man taalte et uveir, men man taalte ogsaa et godveir. Det gaar et rygte efter min bedstefar: „E veit ko e tæ, — e tæ ein pøt.“ Dette vil si, at han drak en pot brændevin uden at bli ør. Ikke af denslags brændevinsblanding som bruges saa meget nu, nei egte hjemmebrændt kornbrændevin af styrke omtrent som sprit. Men saa er det heller ikke mange at se nu, som kunde synde hans trøie. Det ser ud til, at slegt degenerer — gaar tilbage i kraft — trods det, at doktorerne siger det modsatte. Hvad skal man tro?

Sikkert er det at slige runde rygge som jeg saa i min barn-

dom, de findes ikke mer. De er blit borte med den generation som svandt med den.

Spvem vilde nu udholde den jult og de anstrengelser som krigen i 1808 og udover førte med sig? Jeg skal en senere gang fortælle lidt derom — fortalt af Baldrisfer som var med.

Paa bondegaardene levedes livet sparsomt og enkelt. Arbeidshjælpen var som jagt billig, og derfor var birkeris, moose og skrapslaas i skog og paa vidder en væsentlig del af vinterforet. Man forede mange kreaturer, da julteforing ogsaa desværre indtraf. Sligt som mel var forbudt kost i fjøset. Kornet maatte sælges. Men de gode fjeldbeiter høvede paa vinterforets knaphed. Saa snart vaaren kom, drog konen og børnene til fjelds med bukskappen. Did gif dengang en sti — forbi de største stene og over de mindre, rundt busker og klær, saa en kløvhest med nød kunde slynge sig frem. Deroppe saa man da sommeren igjennem i idyllisk uforstyrret ensomhed til den ved thinglæst kontrakt bestemte flyttedag om høsten kom. Og deroppe fyldtes den ene smørbut efter den anden for atter paa hesteryggen at kløves hjem om høsten. Smøret gif ikke til landhandleren paa gjæld, nei det solgtes til opkjøbere, der reiste til selveste byen med det. De gif fra gaard til gaard med sin bismervægt, afforderede pris og veiede op. Naar de kom hjem fra byen, var det kontant betaling. Deri saa egentlig hovedindtægten af jordbruget. Disse smørkarer var ogsaa den faste handelsstand i bygden. De kjøbte med sig hjem alt som trængtes i huset: Slibestene, gryder, bævergjeld og lakris. Jeg kan tro, det ofte var en møjommeligt kommission de havde. Solgtes et naut om høsten, blev disse penge lagt til de andre, indtil en trængende kom og laante summen mod pant. Dette var den eneste pengetransaktion man kjendte. Solgtes en hest, var jo det en hel formue, og gif det godt med salget igjen, kunde det ogsaa vanke et hovedplag til konen atpaa.

Peisen var den eneste varme- og lyskilde og naar den var blit varm og god om kvelden, sattes spjeldet i og finkløvet tyrived brændtes paa „supen“ og skaffede oplysning til alle gjøremaal i huset. Man støbte nok talgløs, men af økonomiske hensyn blev disse stjelden eller aldrig tændt. Talgen maatte sælges, da den stod i ligejaa høi pris som smør. Kom haandværkere paa en gaard — skrædder eller skomager — tjente tyrispiken som lys og det var en kunst at kunne lyse godt.

Som et kuriosum skal jeg nævne, at engang en mand skulde ha skrevet et pantebrev, havde han ikke raad til at tænde et lys, men stod selv og lyste med tyrispik, mens skriveren skrev pantebrevet paa peiskraffen. Denne mand efterlod sine arvinger mangfoldige tusinde daler.

Det var bare enkelte saa, som kunde opjætte pantebreve og lignende og mange af disse dokumenter er rene kunstværker hvad snirkler og skrift angaar.

Over trelv af arbeidskraft blev udmøntet, og der velstanden begyndte, øgedes den jævnt og sikkert. Skatterne var yderst smaa og husholdningskontoen ligt med intet. Enkelte benyttede ogsaa midler til at øge sin formue, som nu vilde bli betragtet som ulovlige. Det siges, at en og anden penge-matador blot kunde levere 80 daler, naar han skrev pant paa 100. Gjæld var ikke god at trækkes med i de dage heller. Og naar daglønnen bare var fra 4—8 skilling dagen, gif det ikke fort at tjene op renterne for pantegjælden.

I mange af de simpleste familier tog gjerne konen ud og tiggede. Ja, tiggede gjorde hun nok egentlig ikke, thi hun regnedes til de saakaldte „faste gjæster“, en institution, der havde faat hævd ved fædres og forfædres brug. Naar en saadan kom til gaards med sin pose og tull, var det altid at gi en skovl mel eller en madbid af andet slag. Ingen tænkte paa nogen forandring heri, og den private velgjørenhed var paa

en maade stor. Mange af disse „faste gjæster“ var ogsaa rene nyhedsaviser, der kunde referere alt nyt som var hændt og alt nyt de havde hørt paa sin rute. Videbegjærlige som de var spurgte de altid først efter nyt, og saa klemte de paa og øste ud med rund haand af sin overflod. Sukommelsen havde faat en forbauende god træning, saa alle fik netop det som passede. Formodentlig havde de gjort den erfaring, at gescheften lønte sig i form af ekstra honorarer. Hemmeligher og alt af intim art maatte altid meddeles med bristende stemme og kun til en — helst da til husmoderen — og gjerne med haanden paa skraa for munden. Naar saa hemmeligheden var betroet kun til denne ene, skattede man gjerne med at sætte paa følgende sikkerhedslaas: „Men du maa nu ikke nævne det efter mig. Jeg skulde ikke sige det til nogen, og ikke har jeg gjort det heller.“ Saa bar det videre til næste gaard, hvor samme vigtighed blev betroet den ene i samme diskrete fortrolighed.

Mod jul var det ijaer mange af disse kunder, og da var det ogsaa altid noget ekstra de fik. Ingen skulde lide nød i julen. Man forberedte sig paa forhaand. Det blev bagt op 10—20 leffer og ophugget kjoed- og fleskestykker, og alle fik sin skjærb. Alle maatte smage paa juleøllet og julefagerne. Saa var det tak for godt øl og tak for god fage, og den snilleste kjerring fik altid den længste og største tak.

Jeg kan erindre, med hvilken interesse vi børn altid fulgte disse besøg. For at holde tælling gjorde vi et streg paa væggen for hver, og jeg mindes vi kunde komme op imod 20 paa en juleaften. Kom det tilfældigvis saa, var det en ren skuffelse. Jeg nævnte nyhedsaviser. Saadanne fandtes selvfølgelig ikke, saa disse „lokale“ blev nydt som et slags kjærkommet surrogat.

De første virkelige aviser man fik se heroppe var „Mmue-

vennen" og „Adressjebladet." Naar de kom — en eller to gange om maaneden som det pasjede, var det en begivenhed. Slikt som postaabnerier og postgang fandtes dengang ikke i mange dalsfjører, saa det er forstaaeligt at avisen ikke altid kom frem paa dagen.

Af sygdomme var det yderst faa, og af doktorer omtrent ingen. Døde nogen af andet end alderdom, var det af „fot-ten." Som medicin mod alt ondt brugtes „kopping" og „aarelatning." Ja selv mod alderdom blev disse midler benyttet med held, saa folk blev svært gamle. Udvortes brugtes ogsaa diverse smørelse som tjæreolje og gammelt ramt ijer. Dette myggede nydelig op de stive led. Indvortes gjorde en dram underværker.

Skolegangen var saa liden som mulig og lærdommen man fik derefter. De fleste lærte at læse i bog, men skrivekunstens hemmelighed var det saa, som fattede. Noget skriftligt mand og mand imellem behøvedes heller ikke. Ord var ord og mand var mand. Punktum. Det eneste som maatte sættes op paa papir, var mer vidtrækkende kontrakter, skjøder og pantebrev. Dette maatte gøres efter loven, og lovlydig var man.

Embedsstanden stod i stor ære. Presten hed altid far, „prestefar." Mange af embedsmændene forstod ogsaa den kunst at inddgylde respekt, men ingen heftede tiden bort med at spekulere over den ting. Alle var fornøiede i sin stand. Misnøie skaber onde tanker og onde tanker gjør altid livet surt. Dette var derfor ukjendte begreber, og alle levede godt i forvisningen om, at slikt og netop slikt skulde det være.

I religiøs henjende gif det ogsaa efter det gamle og tilvante. Paa søndagene læstes teksten høit i Lars Linderoths fuldstændige huspostille, og paa messjedage gif man i kirken, indtog sin bestemte plads i sin bestemte stol — alt efter rang og byrd — kvinderne paa sin side og mændene paa sin. Det

var med en slags ærbødigt stemning man saa frem efter stolrækkerne, til man standjede ved den forreste. Det var endda et godt stykke igjen forbi flokkeren og medhjælperne til presten, og foran ham igjen Gud. Kirkens indre var mørk og satte et dystert præg paa alt. Religionen var ogsaa dystert. Folk holdt paa etiketten, mer af hensyn til andre end af indre trang. Det tilvante, skikken, maatte ikke forandres, hverken i religionen eller i noget andet. Det som havde været godt nok for fædrene, var ogsaa godt nok for os. „Slikt brugte far min at gjøre det, slikt gjorde hans far det, og slikt vil jeg ogsaa gjøre det."

Det hjærlige bud: „Hædre din far og din mor," skinnede frem under gjerningen. En pen tanke, men den indebar ikke mange muligheder for udvikling og vækst.

* * *

Nu er disse gode gamle tider længst forbi. Menneskene har faat større opgaver opstilt til løsning. Opdragelsen er omlagd og andre krav sættes til individet. Udrustningen maa være omhyggeligere og rigere for med haab om held at kunne opta livskampen.

Mange har drat over til Amerika og der skabt sig et hjem i velstand og velvære. Andre har fundet sit Amerika her hjemme. Daglønnen er steget fra 4 skilling til 3—4 kroner. Det foregaar en social omveltning paa alle omraader, der er umaa-deligt. Selskaber dannes, fabriker bygges, penge ruller. Electriciteten begynder at afløse tyrispiken og husmanden som lys og kraft. Tiden har faat værdi, er blit rastløs, jagende, nervøs. Jordpriserne har steget mangedobbelt, men skovværdien tidobbelt. Husmanden har kjøbt sin plads og er blit selveier og haandværkere af alle slags spirer frem langs hovedveien, hvor de bygger sig boliger og lever af sit haandværk.

Skolen er tidsmæssig, og faste postantaltur er oprettet

næsten i hver freds og daglig postgang helt ind i fjeldets ensomme rige. Ensomt? Na nei, det er nok ikke ensomt længer. Chausseer er bygget helt ind til Sjøtunheimens porte, og flotte turisthoteller kneiser ved hver lun vig, og, automobiler tøffer op og ned med deres dyrebare besætninger. Telefonen kommer efter. Deroppe i stilhedens store dagligstue, Flyen, hvor vildrenen uforstyrret drømte sin fagreste ungdomsdrøm og stolt beundrede sit ophavs 9 takkede hornepar, — deroppe hvor heiloen sang sine fjæreste melodier i naturens rene tempel, — der lyder nu fremmede tungemaal i alle tonearter.

Byfolk kjøber sig sætre og fiskevand, bygger sportskytter hvor de om sommeren ligger med familien og drikker helsebot og styrke til livets videre kamp.

Kjørevei er arbeidet frem til alle sætre, saa fløvehestens udrustning nu hører museerne til.

Om høsten blaffer rypejægerens skud i tusindvis. Deroppe hvor rypesteggen før læste sin fropræken for vidjekjær og lyng, der streifer nu byfolk og bikjer omkring paa hver haug og i hver sankning i den aarle morgentime.

Den idylliske fred, som før svævede over fjeld og vidder, er blit borte med fortiden. Nutiden er kommen istedet. Svordan vil fremtiden se ud?

Saa, de gamle guder er borte og kommer aldrig igjen. Nye barnesine titter ud i livet gjennom større og klarere ruder og foran skinner solen paa et helt nyt land, — fremtidens land.

Men en ting er ogsaa blit borte, en ting, som ikke kan kjøbes tilbage med guld. Det er tilfredshed! Den eigode tilfredshed folk før levede under i sine karrige faar, den har ikke holdt skridt med udviklingen. Vil heller aldrig naa den igjen. Socialt som moralsk er dette et tab for individet som samfundet. Derom taler de idelige arbeidskonflikter en altfor tydelig tale. Politiken forstyrrer ogsaa megen dyrebare livslykke.

Paa bondegaardene er ogsaa forandringen stor. Arbeids-

priserne er steget, og dette har nødvendiggjort en omlægning af jordbruget. Møjetag og skraplaat hører historien til. En intensere drift og en større afsætning af jorden er løsnet nu. Ny jord brydes og lægges under kultur, og kunstgjødsel kjøbes for at skaffe rigere avlinger. Aftaa en ny kultur.

Besætningerne har gaat ned i antal, men foringen er langt rigeligere, saa melkeudbyttet pr. ko er større. Kraftfor benyttes ogsaa. Rasehygienen blandt dyrene har saadanne dyrkere og vogtere, og slægtstabler for heste og storfe føres med aarvaagenhed. Ogsaa en ny kultur. Produkterne er steget i pris proportionelt med prisen paa arbeidskraft. Men, — — udgifterne har ogsaa steget, og det i betænkelig grad.

Gusholdningskontoen har vokset — mange helt over hovedet, saa ekstraforsøininger tildels maa redde situationen. Men bonden vil nødig skilles ved sin jord. Odelgrundens er hellig, holdes i ære og bevogtes som det klenodie den er. Og det er ret. Kjærligheden til fædrejorden er ingen falsk kjærlighed. Med den følger nationalstolthed og bevissheden om sit menneskeverd. Dette er værdifulde faktorer i en nations status. Fattigfolk med betlerstav er helt forsvundet. Undtagelsesvis kan en og anden fremmed landstryger farte om, men disse er bevogtet med teser og paragrafer i løsgjængerloven.

Embedsstanden er blit folkelig og folkekjær. Doktorer er ansat i hver bygd og har nok at gjøre — desværre. Sygdommene er mange. Presten er bare prest, og enhver tør møde ham med hatten paa. Religionen har saadanne tendens til en friere dyrkelse og forkyndelse.

Kirkerne restaureres og oppudjes i lyse, blide farver og danner et straalende mødested mellem menigheden og Gud. Dmtrent overalt er anskaffet orgler, hvis mægtige tonebrus omsjuser og rører hjertene og ubevist stemmer sindet til lovsang og tak. Det er en mægtig magt nedlagt i disse toner, — en

magt som videnskaben ei kan beregne, ei forklare. Vestre Slidre har faat sit orgel og Skrutbold sit.

3 Hegge og Rogne fogne i Østre Slidre blev for nogle aar siden nedsat komiteer med det ene maal, at skaffe kirkerne orgler. Maalet er naaet, idet orglerne blev indvieede og overleveret menighederne sidste pinsehjelg. Her i Rogn gif alt ad frivillighedens vei. Amerikanerne har støttet os storartet og tak og ære skal enhver ha for det.

Gamle graahaarede kvinder og mænd, der aldrig har set eller hørt et orgel før, de har taalmodig ventet paa det øieblik, da orglets toner vilde lyde første gang. Nu har de lydt, og den graahaarede gubbe græd.

Men. — — — Zngen hat passer til alle hoveder og ingen gjerning eller tanke er efter alles sind. Det findes desværre dem, der synes det er en dyd ikke at ha lagt et øre i orglet og at komiteen har gjort en daarlig gjerning ved at anskaffe det. Man ræsonnerer som saa, at naar man har orgel, maa man ogsaa ha organist, og denne faar man jo ikke gratis. Bygden vil faa en udgift, som var aldeles upaafræbet. Dette er trift at høre nu orglet staar der til opbyggelse og glæde for hele menigheden. Komiteen har foreløbig garanteret lønnen det første aar og samtidig git hinanden det løfte, at den om muligt vil fortsætte indsamlingen til et fond, hvis renter kunde dække organistlønnen.

Orglet er gjældfrit og et par tusind kroner i banken vilde klare meget.

* * *

En L. D. N. som skrev i „Samband“ i sommer, slog til lyd for, at udvandrede Baldrisjer skulde skyde sammen penge til et slikt orgelfond og overrække bygden som en erindringsgave i jubelaaret 1914.

Dette var en pen tanke — ijer naar man erindrer, den var

opstaaet hos en udvandret, og som et lyn slog det ned hos mig at lægge et godt ord ind for orglet i Rogne kirke.

Jeg ved ikke, om jeg tør driste mig saa langt, at jeg spør Hr. Bendix Goldahl om han vilde være villig til at modtage de eventuelle bidrag, der kanske kunde komme ind. Det er paagaende af mig dette, da han ikke er Østreslirng engang, men Baldris ved jeg han er, og det en af de bedste. Og hans finger rækker noget længer, end de fleste andres.

Skulde disse linjer naa frem til nogen godhjertet Baldris derover, der vilde yde et offer til nævnte øiemed, kan han være forvisjet om hele bygdens udelte og hjerteligste tak. R.

* * *

Vi kan tilføie at Hr. Bendix Goldahl af Roseau, Minn., er villig til til at modtage og fremsende bidrag som maatte bli jendt ham for et jaadant orgelfond som af R. og af L. D. N. omtalt. — Ned.

Erindringer fra Galdefirkens gjenreisningstid.

Af Dr. D. E. Sagen.

3det jeg i aviserne læste Past. S. P. Thorkeens beretninger om fringenfejsten og ijer om besøget i Bæverdalen inde i Sotunheimen og fejtlighederne i Galdefirken dersteds, kom jeg uvilkaarlig til at tænke paa begivenhederne i 1860-aarene, da denne kirke gjenreistes. Dengang var „Amerika“ hovedsagelig bekjendt der i bygden formedelst den store borgerkrig, negerslaveriet og andre uhyrligheder. Alle vidste, at unionen kaldte sig et kristent land og styredes af en kristen regjering, men saa læste man paa gaardene „Dufel Toms Sytte,“ og uff! hvilken kristendom og regjering der kom tilsyne! Engang ved denne tid kom der til bygden en fortælling om en amerikansk landmand, som havde faaet en saa uhyre stor avling, at

han ikke vidste, hvorledes han skulde bære sig ad. Han kunde nemlig ikke huse avlingen og herover geraadede han i et saadant raseri, at han satte sig til at nibande, indtil han faldt død ned. Nu derimod er det anderledes og da det nye orgel i Galdefirken lød for første gang, bragte det bud og hilsen fra en norsk befolkning her omtrent ligesaa talrig som moderlandets. Dengang rygtedes ankomsten af et amerikabrev over hele bygden, og folk kom lange veie for at høre og se bud fra det fjerne land, men nu er der vel ikke et hjem, hvor saadanne ikke findes.

Jeg sagde gjenreisningen af Galdefirken, og dette er ogsaa berettiget, thi før den sorte død stod der ligeledes en annekskirke paa Galde, hvorom sagnet endnu ved at melde. Disse bygder var adskillig bedre forsynet med kirker dengang end de nu er, men om der var en eller to flere, er vanskeligt at afgjøre; sagnet melder om to. Jeg erindrer ogsaa, hvorledes jeg aandeløst lyttede til de mange underlige sagn, som kjendtes og fortalte, da Galdefirken gjenreistes og Nordbergskirken nybyggedes, thi dette foregik samtidig. Da den første Galdefirke blev bygget, hvilket vistnok skede en rum tid efter Loms Kirkens opførelse og endnu længere efter Garmokirken, skulde der have været en frygtelig staaher der i egnen, det samme spektakel, som ved sidstnævnte Kirkes opførelse. Zutuler, trolde, dværge, vætter og huldrerfolket i fjeldene, fortalte man, jamrede og skreg og raabte paa Asathor. Kirkekloffernes idelige ringen og klemten og presternes og munkenes messehøngen blev dem midholdelig, ja ligefrem en gru, og ved presternes kraftige besværgelser blev endog de uhyre trolde skaanseløst manede i stof og i sten. De blev rædde og lysky, og fra den tid har disse uhyrlige magter kun sjelden vist sig for dalens folk.

Den første del af 1860-aarene var en omordningens tid, som den aiftængte og rolige bygd siden kristendommens ind-

førelse i det 11te og reformationen i det 16de aarhundrede neppe har set magen til. I 1860 kom overgangen fra omgangs-skoler til distriktskoler; samtidig toges ogsaa de første skridt til udfillelsen af Skiakers prestegjæld, anskaffelse og istandsættelse af egen prestegaard, samt dannelse af Bæverdalen's anneksfogd i Lom og Nordbergs i Skiaker og planlægningen af de to annekskirker. Samtidig fulgte ogsaa for Skiakers vedkommende fredningen af bygdens store almenningsskoge samt det store skogsalg og den derpaa følgende store retssag, som paadømtes ved alle retter ligetil høiesteret, og for Loms vedkommende det store veianlæg gennem Bjørgen ved Baagevandet. Hertil kan endvidere regnes udfirstningsvæsenet, som da tog sin begyndelse i disse bygder. Hvad som senere er gjort, er nærmest at regne som fuldførelse af de dengang lagte planer. En undtagelse er, maaske, det store veianlæg over fjeldet til Geiranger og Opstryn, som falder lidt senere, men dog skyldes den samme ledelse.

De ledende aander i disse banebrydende omvæltninger var, i første række, Ole Kvale i Lom og Ole Sivertson i Skiaker, de dygtigste og berømteste kommunemænd, som disse bygder har fostret, og som hver af sin bygd har fortjent en mindebauta. Paa det kirkelige omraade er vel især at nævne Erik Ruken i Bæverdalen og Erik Sagen i Nordberget. Begge var ogsaa hver i sin bygd medlemmer af kommunebestyrelsen og den sidste var desuden hovedmanden i oppositionen mod det førstnævnte ruinerende skogsalg. Kravet for de to annekskirker meldte sig samtidig og var et udslag af nødvendigheden at dele det store prestegjæld. Dette indlevedes derved, at Otto Ottesen, en broder af N. M. Ottesen af den norske synode, blev ansat som residerende kapellan til Skiaker, hvor han ogsaa senere blev sogneprest. Det er ogsaa af interesse at vide, at fælles planer udarbejdedes for disse kirker. Efter adskilligt be-

tænkning tilstentes den ottekantede form, som dengang fortrinligvis anvendtes for landskirker.

Men, hvad som her særlig skal omtales, er den del Erik Ruusten tog i Galdefirkens gjenreisning. Da jeg tilfældigvis er kommet i besiddelse af et lidet altstykke desangaaende har jeg troet, det var min pligt at fremlægge samme her og saaledes bevare det for kommende slægter, thi saa vidt jeg ved, har det aldrig været offentliggjort før.

Erik Ruusten var en barnløs og meget velstaaende gaardmand i Bæverdalen. Han var en fristeligjindet og meget kirkelig interesseret mand, og saasnart gjenreisningen af Galdefirken kom paa tale, var han særdig med sin skjærv. Man vil vide, at han befestede det meste ved opførelsen af kirken, og at den tilslut blev hans arving. Endvidere forjattede han følgende vers, som indlagdes i kirkens taarn, og som vidner baade om manden og den varme interesse han tog i sagen. Teksten hidhører fra en egenhændig afskrift af Ole D. Sørve, søn af førnævnte kommunemand Ole Sivertson, og er dateret 1866.

En dag i dine forgaarde, Herre Zebaoth, er bedre end tusinde aar. Psalm. 84, 11.

Farvel, farvel, du Herrens Tempel!
 Sæt paa dig selv Guds segl og stempel
 Og i hans varetægt dig søb
 Fra nu igjennem seflers løb.
 Min aand og hjerte du har glædet
 Hver gang jeg hen til dig har trædet;
 Snart er jeg lagt i graven ned,
 Staa du igjen i Jesu fred!

Du Herrens tjener, som herinde
 Skal Herrens hellig' ord forkynde,

Gud jende dig sin Helligaand
 Og kraft at knytte trofsabs baand
 Imellem Jesu kærlighed
 Og Bæverdalsens menighed,
 Saa hver en sjæl i denne maa
 Med dig til himlens fryd indgaa!

Du, Bæverdalsens menighed!
 Opluk dit hjerte, vaag og bed,
 Naar du hertil mon ile.
 Her tolkes ordets aand og kraft,
 Her skjæntes naadens søde saft,
 Her hudes sjælen ro og fred,
 Her hviler Jesu kærlighed,
 Modtag, bevar og glæm det ei,
 Men tag det med paa alfarvei
 Og til dit hjem, i stille ro
 Det styrker dig i haab og tro,
 Det knytter dig til Jesum saft,
 Det svigter ei, om alting brast.

Bærer alle saaledes hiljet fra

Erik Ruusten.

Men ogsaa i Nordberget var der dengang glæde over det nyreiste gudshus, og mangen eller taus stemme brød ud i fryderaab og fromme ønsker. Her medtages nogle ord af Peder Martinson Ødegaard, gift med Sofie, datter af førnævnte Ole Sivertson:

Til Nordbergets annekskirke i Rom.

Over livets sorg og kvalm
 Lyde skal min klare malm;
 Kommer hid hver mand og kvinde,
 Kom, mens Jesus er at finde!

Biskop Hill Kolonien.

Af B. L. Wick.

Tre langt i øst fra Rock Island i Henry County, Illinois, i et af de bedste farmerstrøg i staten, ligger Biskop Hill, en liden stad som tæller 350 indbyggere. Denne lille landsby, omend nu sjelden omtalt, har haft en mærkelig historie. Her ligger stedet hvor den religiøst begejstrede Erik Jansson stiftede det eneste kommunistiske samsfund af skandinaver i Amerika, aar 1846. I de gamle pionerdage var stedet kjendt overalt, baade i Skandinavien og i Amerika.

Jansson var jødt i Biskopskula, Selsingland, i et skogrigt fjeldland, langt nord i Sverige, hvor folket i mange aar havde en egen lov. Han fik en god opdragelse og mer end almindelig boglærdom for den tid; men han synes i børnearene at ha hatt en daarlig helbred, og var religiøst anlagt. Engang faldt han i besvimelse, og da han kom til sig selv syntes han at høre en røst som sagde: „Det staar skrevet at alt man beder om i bøn og tro, det skal gives. Alle ting er mulige for den som tror.“ Han trodde at Gud havde talt disse ord, og nu begyndte han saa i 21-aarsalderen at prædike og rejste om i nærmeste nabolag for at forkynde bibelens ord som han forstod det. Han fik snart flere tilhængere, helst da han satte sig op imod statskirken og erklærede sig for useilbar og Guds udsjendte profet. Hovedpunktet i hans lære var „de troendes umiddelbare syndfrihed.“ Mest opsigtsvækkende var dog hans arbejde da han lod Arndts og Luthers skrifter brænde som vildledende. Nu skred øvrigheden ind med forsøg paa at arrestere Jansson som en person, der ikke var skikket at prædike for folket. Han flygtede da tilfjelds, og imedens han laa i skjul var det han kom paa at udvandre til Amerika.

For ikke at tabe sine tilhængere og for at udforske mere om

forhold herover, drog han ikke selv til Amerika, men sendte en troesbroder, nemlig Olaf Olsson, om vaaren 1845, for at gjøre sig kjendt med landet og dets love. Olsson traf i New York en svensk metodistprest, Hedström ved navn, som fortalte om forholdene og sendte Olsson til Illinois, som det rette strøg hvor man kunde faa billigt land og hvor folkemængden endnu ikke havde strømnet til. Han vandrede meget omkring i Illinois, Wisconsin og andetsteds, blandt sine landsmænd, for at udsøge et passende sted for et stort kirkesamsfund og kanske ogsaa udgranke om disse landsmænd, som havde udvandret, vilde være modtagelige for stifterens religiøse anskuelser.

Jansson var til alle tider optaget af projekter og en ibrig prædikant, som ikke kunde sidde deroppe i Norbottens fjeldmarker og vente paa besked fra Amerika. For at holde sit samsfund sammen og at vinde flere tilhængere maatte han netop være i felten. At sidde i ro vilde om kort tid tilintetgjøre hans foretagende.

Før hans udsending havde skrevet hjem, var Jansson paa tur til det nye land, for selv at studere forhold i det forjættede land. Han ønskede sig et sted langt ude i vesten paa civilisationens ydergrændier, for at han her kunde uden spøttelse arbejde i fred.

Det var ikke længe før Biskop Hill blev udvalgt som et passende sted for dannelsen af den vordende koloni. Lederen drog tilbage til Sverige for selv at ledsage sine troesbekjendende over havet. Allerede om vaaren 1846 lagde emigrantfløjen til ved kaien i New York med 800 mænd, kvinder og børn ombord.

Den første sommer bodde folket i jod-huse, men om kort tid byggedes teglverk, jagmøller og andre fabrikker blev opført. Allerede om høsten var folket bedre husede end paa de fleste nybygger i vesten paa den tid. Man maa ikke give stif-

teren æren for al den virksomhed, thi han havde flere dygtige mænd, som hjalp med at faa alt dette arbejde gjort. Der var nemlig mænd som Jonas Olsson, Olaf Stjernberg, Andrew Bergland, Olaf Johnson og flere, som tiltrak sig opmærksomhed ved sin arbejdsomhed og dygtighed i flere retninger.

Svorledes kom disse mænd paa at stifte et kommunistisk samsfund? Spørges ofte. Det er ikke saa godt at sige. Nok er det, at ved afreisen besluttede lederne at stifte et fælles bo, saaledes at al eiendom skulde holdes fælles. Der var den grund for saadant et maal, at flere af folket havde intet til rejsepenge og maatte ha laant af andre og vilde derfor kommet til Amerika i gjæld, som det vilde ta lang tid at afbetale. Zansjon havde læst meget og reist meget, og han havde vel talt med andre kommunistiske tilhængere i Amerika, og derved kommet paa de tanker, at kanske det vilde være fortrinligt for de trængende og en fordel for samsfundet i det hele, at holde al formue fælles.

Paa den tid var der flere saadanne samsfund med fællesseie, saasom Shakers, Oneida Community, Scarians, og de tyske Inspirationister som netop havde sat sig ned ved Buffalo i New York. Disse sidste har nu i næsten 65 aar været bosatte i Iowa county, Iowa, og er endnu eiere af en stor fællesformue. Dette skal dog være det eneste kommunistiske samsfund som kan opvise at ha flere medlemmer og mer eiendom end paa den tid da de mange aar tilbage begyndte deres fælles liv, og hører derfor til fjeldenhederne.*)

Zansjon havde kanske aldrig noget fast begreb om at opheve al privat eiendomsret for al tid. Han søgte kanske bare en middevei, at faa alle troende til Amerika uden gjæld. Han besad en medfødt herskelyst, og kunde maasse ha tænkt som saa:

*) Læseren henvises til „History of the Amana Society,“ by W. N. Perkins and B. L. Wick., Iowa City 1891.—Red.

— hvis han kunde styre medlemmernes midler, og dertil være lederen for deres religiøse ansæelser, saa vilde det ikke være saa let at faa ham udkastet, hvis tvistigheder skulde opstaa. Men det kan dog være at hans øiemed var af en ganske anden art, og hans bevæggrund helt uegennyttig. Var det ikke Waldenserne og senere gjendøberne som folgte al eiendom og bodde for en tid sammen som et folk uden privat eiendom? Nok er det, denne leders religiøse begejstring var det vigtigste moment i hans mangesidige karakter, hvorved han blev en leder og banede sig vei til de troendes hjerter.

Svorledes det var saa modtog medlemmerne lederens ansæelser paa alle omraader, og hans vilje var samsfundets lov fra den dag han begyndte som en ukendt landsprædikanter deroppe Helsinglands skogene, et landskab hvor der var saalidet sol som skjen over folkets jordiske tilværelse, at de næsten i fortvivelse tilegnede sig de ord den unge forkynder talte til dem. Fra den tid han vandt hjerterne der oppe tvilede han ikke paa sig selv og den mission han senere virkede for. Medlemmerne antog den nye lære baade om religion og angaaende eiendom, som en skjebne, der skulde bli dem forundt herude paa vesterheimens endeløse prærier.

Enten det var paa grund af lærers ansæuelighed eller lederens personlighed vides ikke, men flere baade danske og norske blev fra tid til anden tilhængere af samsfundet. Kleng Beerjon var der en tid og blev gift med en pige som var medlem. Da Kleng altid var fattig paa denne verdens gods, men ønskede at være i bedste sif ved en saadan anledning, fik han af en anden nordmand laant en ny hat til brug ved høitideligheden. Kleng var ikke længe tilfreds der men vandrede videre og døde længere tid siden i Texas.

Kolonien syntes at florere, landet gif op i pris og alle medlemmer var flittige arbejdere. Men lederen var ikke

tilfreds. Han trodde at være den som skulde udbrede den nye lære og sendte derfor missionærer til de skandinaviske settementer. Blot en af dem havde noget held, og det var en person ved navn Gedin. Denne tog for at forkynde ordet anderledes end lederen, idet han kom paa den bejnderlige ide at giftermaal var synd. Dette voldte megen splid, men Gedin stod paa sit og udlagde læren som lederen havde sagt: „en troende besad umiddelbar syndfrihed;“ og siden han ogsaa var profet var det netop den nye lære, han nu forkyndte. Men dette var bare en ting blandt de elementer som bidrog til samfundets opløsning. Det var vel, som mange andre, bygget paa sand. Det var ingen let sag at holde saa mange hoveder sammen og saa dem til at virke for et formaal: — Alt for samfundet og intet for en selv.

En eventyrer ved navn Not kom en dag rejsende og vilde bli medlem af samfundet. Han fik snart indgang da han var veltalende og baade besad lærdom og var en folkeven. Han blev forelsket i den lyse, deilige datter af stifteren, og det var en kjærlighed uden lige han fremviste for den unge pige. Han beilede og fik ja og brylluppet stod. Men om kort tid kom disse praktiske svensker paa det rene med at dette nye medlem blot vilde spise men ikke udføre noget arbejde; og de forstod af erfaring, at en koloni som denne kunde ikke længe holde sammen naar blot en del arbejdede og resten bare spiste. Saa jagede de manden ud af samfundet. Nu vilde hustruene ikke rejse, men manden tog hende med magt og fandt veien til Chicago. Zansson blev meget opbragt over dette, og i spidsen for tyve stridbare svensker drog han til Chicago for at tage sin datter hjem. Husbonden maatte give efter og de kom tilbage som seierherrer. Men glæden varede ikke længe, før hele kolonien var belejret af Not's tilhængere, der kom for at ta kvinden tilbage. De blev der nogle dage men uden held, og saa blev

disse karer kjede af hele foretagendet og drog hver sin vei. Men Not gav sig endnu til der og vilde ikke give op sin ret til hustruene og anlagde saa sag imod Zansson. Sagen kom op for domstolen i Cambridge den 13de Mai 1850 og her mødte frem mange venner paa begge sider. Deltagelsen var i det hele taget med lederen, men der var ogsaa somme som holdt med Not. Da Zansson mødte frem i Courthuset for at se hvad ret han havde under dette lands love traadte Not frem og skjød paa ham to gange. Den ene kugle havde rammet Zansson i hjertet og han døde paa stedet. Saaledes døde den mand herude blandt fremmede. Folks sympati gik ud baade til familien og til kolonien, og fra nu af blev hans navn hyllet overalt.

Men det gik fra den dag ikke længere fremad i kolonien. Det var Zansson som var den der havde sat mod i alle. Han var en født leder, og om han end var mer eller mindre af en sværmer, saa var han en personlighed, der fik igjennem alt han satte igang. Zonas Olson og Olaf Johnson stod fra denne tid i spidsen for koloniens finanser men det gik stadig nedad bakke. Og fra nu af savnedes den religiøse vækkelse som havde gjort saa meget til at saa medlemmerne til at holde sammen naar tvistigheder fra tid til anden opstod. I 1861 blev der afslagt dom, at dele fællesformuen. Ved denne kjendelse fik ethvert medlem omtrent 22 acres af godt jarmland. Paa grund af borgerkrigen blev der høie priser saa at flere af disse settlere om nogle aar blev selvstændige farmere. Ikke før 1879 blev de paafølgende tvistigheder angaaende sameiet først afsluttet i retten og alle arvinger og andre fik sin ret fastholdt ved loven. Men længe før var kolonien blevet opløst. Maret 1896 holdtes koloniens 50-aars møde, og til dette indfandt sig mange af de første pionerer samt andre velkendte borgere bojatte overalt i Amerika.

Zansjonistene hadde liden eller ingen indflydelse paa det religiøse liv i Amerika blandt skandinaverne. Næsten al denne vækkelse forsvandt ved lederens død. Stifteren fik heller ikke hjulpet frem det kommunistiske fællesseie, som han virkede for den tid han var paa jorden. Det hadde vel heller ikke kommet til noget om han hadde levet i flere aar og personligt virket for dets stadfæstelse. Han regnede kanskje ikke med det almindelige menneske, som findes overalt i verden, som ser først til sig selv og til naboen ellers. At forsage al higen efter privat eiendom og leve side om side med andre og kanskje udføre mer end sin del af arbeidet under tilegnelsen af fællesboet, i et saadant kommunistisk samfund, er noget som saa kan udstaa uden at være stærkt paavirket. Der maa til en leder som kan bane sig vei til alles hjerter, om samfundet skal holdes sammen i længden.

Udvandringen fra Sverige til Amerika tog sin egentlige begyndelse med aarene 1846 til 1850 da Zansjons arbeide var mest kjendt. Antallet af dem som de aar jettledte i Illinois var ikke ringe. I udvandringens historie kan man ikke forbigaa eller udelade Bishop Hill kolonien, hvor velstaaende mænd, paa opfordring af stifteren med iver og vilje ilede de trængende til hjælp og ofrede sin hele formue til et fælles fond for samfundets underhold.

Smaaregler ved B. S.

Henrik Bergelands gaade om Pastor Bjørn, som da var kappelän i Kristiania og paa samme tid redaktør for et børneblad:

Det ene vogter faar, det andet faar opæder.
Det hele staar og gaar som ulv i faareflæder.

Det ene er en prest, det andet er en bjørn,
Det hele er et bæst, som skriver vaas for børn.

S. Søyne. Nye Bilate ifraa Bygdom. Lesnad aat ungdomslag. Kristiania. Olaf Norli, 1912—92 sider.

Indhold: Visle Gullbjørg og Gamle-Gullbjørg. — Øyredasfarne. — So vesle Dagny. — Blaaspetta. — Dei tvo fule fjerdingarne. — So Verit Vesle-haugen og han Ola Store-haugen. — Kjøp meg ei slik gjeit. — Paa øyde-Stølarne. — Martyrpræsidenten Abraham Lincoln. — Det er næsten nok at sige om denne bog at S. Søyne er Hallvard Berg. Og alt dette betyr af ros og anbefaling for denne samling af nye fortællinger fra Berg gir vi i fuldt maal. Det er, vi anbefaler den paa det bedste. Den er, som Bergs senere fortællinger, i landsmaalet. Vignetten — eller rettere raumen til titelbladet — er en nøiagtig gjengivelse af Lomens gamle Stavkirkes dørportal, og den er et saa skjønt kunstverk at det var vel værdt at kjøbe bogen bare for at ha dette billede. Kjøb „Nye Bilate.“ Skynder du dig at saa din boghandler til at anskaffe den, saa kunde du maasse saa den til jul.

Atter om Kontingent.

Med tak til det betydelige tal som har svartet punktlig paa opfordring til at betale kontingent, maa vi saa minde det endnu større tal, som ikke har ladet høre fra sig, om at netop nu, denne tid af aaret, er det særdeles bra haade for dem og os at jende haade skyld og i forskud. Husk paa at julen jer blidere ud for dig naar du har gjort den blid for os ogsaa.

Rock Prairie. XIV

Af Fr. J. S.

No.	Navn.	Co.	Reg't.	Rank	Inf.	Township.
1.	Sam Elliott. (Svein Hellekson)	D.	2	Wis.	Inf.	Plymouth.
2.	N. Torgerson Lunder, Corporal	D.	2	Wis.	Inf.	Plymouth.
3.	Ole Anderson	R.	7	Wis.	Inf.	Veloit.
4.	Peder A. Lundsæteren	G.	8	Wis.	Inf.	Newark.
5.	Andreas Frydenlund, Sergeant	G.	13	Wis.	Inf.	Sp. Valley.
6.	Toften Thompson	G.	13	Wis.	Inf.	Sp. Valley.
7.	Pingar E. Kolsrud	G.	13	Wis.	Inf.	Sp. Valley.
8.	Truls E. Kolsrud	G.	13	Wis.	Inf.	Sp. Valley.
9.	Kolbjørn E. Kolsrud	G.	13	Wis.	Inf.	Sp. Valley.
10.	Ole Hogenfson, Sergeant	G.	13	Wis.	Inf.	Sp. Valley.
11.	Hans (John) Hogenfson, Serg.	G.	13	Wis.	Inf.	Sp. Valley.
12.	Elling Newhouse	G.	13	Wis.	Inf.	Sp. Valley.
13.	Ole J. Gøvland	G.	13	Wis.	Inf.	Sp. Valley.
14.	Andrew Johnson	G.	13	Wis.	Inf.	Sp. Valley.
15.	John Johnson	G.	13	Wis.	Inf.	Sp. Valley.
16.	Lasse L. Orvola	G.	13	Wis.	Inf.	Sp. Valley.
17.	Martemus Erickson	G.	13	Wis.	Inf.	Sp. Valley.
18.	Anud Galgrimsen (Mihri)	G.	13	Wis.	Inf.	Sp. Valley.
19.	Narve G. Roen	G.	13	Wis.	Inf.	Plymouth.
20.	Charley (Kittel) Olefson	4th	Battalion	Wis.	Art.	Veloit
21.	Ole Hellekfen	4th	„	Wis.	Art.	Newark.
22.	Ole Halvorfson	C.	55	Ill.	Inf.	Newark.
23.	Ole K. Laugen	C.	55	Ill.	Inf.	Newark.
24.	Edw. Johnson	A.	15	Wis.	Inf.	Newark.
25.	Lars T. Halling	C.	15	Wis.	Inf.	Sp. Valley
26.	Otto Axel Risum, Adjutant	G.	15	Wis.	Inf.	Sp. Valley

Wres-Bullen.

Johnson

No.	Indstriben.	Udmønstret.	Notes
1.	Mai, 17, 1861.	Jun. 10, 1864	Saaret ved Gettysburg og Wilder- ness. Veteran. Re-inlist. Se No. 73
2.	Mai, 17, 1861.	Jun. 10, 1864	Saaret ved andet Bull Run. Veter- an. Se No. 72.
3.	Sep. 4, 1861.	Juni 30, 1862	Paa grund af sygdom.
4.	Oct. 4, 1861.	Mar. 3, 1862	Paa grund af sygdom. Veteran. Se No. 67.
5.	Sep. 1, 1861.	Nov. 19, 1864	Reiste tilbage til Norge.
6.	Sep. 1, 1861.	Juli 29, 1865	Fanget ved Paint Rock Bridge. Veteran.
7.	Sep. 1, 1861.	Aug. 24, 1865	Veteran.
8.	Sep. 2, 1861		Døde af sygdom ved Ft. Donaldson, Mai 11, 1863.
9.	Aug. 10, 1864		Døde i Keokuk, Iowa, 1864.
10.	Sep. 4, 1864.		Afskediget paa grund af sygdom Mai 27, 1865.
11.	Feb. 9, 1865.	Nov. 24, 1865	Døde i Oxfordville, Dec. 9, 1907. Veteran.
12.	Sep. 13, 1861.	Nov. 24, 1865	Paa grund af sygdom.
13.	Sep. 23, 1861.	Dec. 31, 1862	Døde ved Ft. Donaldson, Mai 2, 1863 af sygdom.
14.	Sep. 23, 1861.		Paa grund af sygdom.
15.	Sep. 23, 1861.	Nov. 5, 1861	
16.	Sep. 30, 1861.	Nov. 19, 1864	
17.	Sep. 30, 1861.	Jan. 1, 1862	Paa grund af sygdom.
18.	Dec. 8, 1861.	Juli 8, 1865	Veteran.
19.	Feb. 11, 1865.	Nov. 24, 1865	Veteran. Forhen i 33te Wis. Inf. Se No. 60.
20.	Sep. 12, 1861.		Drufnet ved Fortres Monroe, Mar, 27, 1862.
21.	Sep. 18, 1861.		Døde nær Yorktown, Va., Aug. 5, 1863 af sygdom.
22.	Sep. 9, 1861.		Saaret ved Shiloh. Døde Feb. 3, 1863. Sygdom.
23.	Sep. 9, 1861.	Oct. 31, 1864	
24.	Dec. 20, 1861.		Døde i Nashville, Tenn., Dec. 2, 1862 af sygdom.
25.	Nov. 12, 1861.	Juni 23, 1862	Paa grund af sygdom.
26.	Oct. 16, 1861.	Feb. 10, 1865	Forfremmet til Adjutant Sep. 24, 1864. Veteran.

No.	Navn.	Co. Reg't.	Township.
27.	Amud Anudson Skrautbold	G. 15 Wis. Inf.	Avon.
28.	Fingar Thoreson	G. 15 Wis. Inf.	Newark.
29.	Neiar Thoreson	G. 15 Wis. Inf.	Newark.
30.	Simon J. Govland	G. 15 Wis. Inf.	Sp. Valley.
31.	Johan J. Govland	G. 15 Wis. Inf.	Sp. Valley.
32.	Andreas T. Illensager	G. 15 Wis. Inf.	Avon.
33.	Gaafen Nielsen	G. 15 Wis. Inf.	Newark.
34.	Ole G. Springen	B. 22 Wis. Inf.	Newark.
35.	John Nelson	B. 22 Wis. Inf.	Newark.
36.	John Jacobson	B. 22 Wis. Inf.	Plymouth.
37.	Tostein Simonson	B. 22 Wis. Inf.	Newark.
38.	G. Ellingson (Sælebakken)	B. 22 Wis. Inf.	Deloit.
39.	John J. Svammen	B. 22 Wis. Inf.	Deloit.
40.	Christoffer Syverson	G. 22 Wis. Inf.	Newark.
41.	Hans G. Fjelde	G. 22 Wis. Inf.	Avon.
42.	Ever Olson	J. 22 Wis. Inf.	Avon.
43.	Lorenz Olson	J. 22 Wis. Inf.	Sp. Valley.
44.	Thore Olson	J. 22 Wis. Inf.	Sp. Valley.
45.	John M. Johnson	J. 22 Wis. Inf.	Avon.
46.	Ole O. Hustin	J. 22 Wis. Inf.	Avon.
47.	Jacob Lund	J. 22 Wis. Inf.	Deloit.
48.	Halvor P. Hill (Haugan)	B. 30 Wis. Inf.	Newark.
49.	Amund G. Nime, Corporal	E. 33 Wis. Inf.	Plymouth.
50.	Hendrick L. Lee	E. 33 Wis. Inf.	Sp. Valley.
51.	Tollef L. Lee	E. 33 Wis. Inf.	Sp. Valley.
52.	Amud L. Lee	E. 33 Wis. Inf.	Sp. Valley.
53.	Halvor Megorden, Corporal	E. 33 Wis. Inf.	Plymouth.
54.	Jugebret N. Nisteigen	E. 33 Wis. Inf.	Avon.

Indskreven.	Udmønstret	
27. Oct. 16, 1861.	Oct. 20, 1862	Paa grund af sygdom og døde straks efter.
28. Oct. 26, 1861.	Saaet og fanget ved New Hope Church, Mai 27, 1864, og døde i Andersonville fængsel, Ga., Juli 1, 1864.	
29. Jan. 9, 1864.	1864	Saaet ved Refaca, Mai 14, 1864.
30. Jan. 7, 1862.	Jan. 10, 1863	Paa grund af sygdom.
31. Jan. 4, 1862.	Jan. 13, 1865	Veteran. Re-inlisted i Hancock's Corps. Se No. 83.
32. Jan. 14, 1862.	Nov. 24, 1865	Veteran. Overført til 13, Wis. Inf. Jan. 1, 1865.
33. Jan. 16, 1862.	Døde paa „Island No. 10,” Juni 9, 1862.	Sygdom.
34. Aug. 13, 1862.	Aug. 10, 1864	Fanget ved Spring Hill, Mars 1863 Døde Sep. 10, 1870.
35. Aug. 13, 1862.	Juni 12, 1865	Fanget ved Spring Hill, Tenn., Mars 1863.
36. Aug. 14, 1862.	Fanget ved Spring Hill, Tenn., Mai, 1863. Faldt ved Peach Tree Creek, Ga., Juli 20, 1864.	
37. Aug. 15, 1862.	Juni 12, 1865	Fanget nær Brentwood, Tenn., Mars, 1863.
38. Aug. 15, 1862.	Mai 4, 1863	Paa grund af sygdom.
39. Aug. 15, 1862.		Døde Danville, Jan. 30, 1863 af sygdom.
40. Aug. 2, 1862.	Juni 12, 1865	Fanget nær Brentwood, Tenn., Mars 1863.
41. Aug. 9, 1862.	Jan. 12, 1863	Paa grund af sygdom.
42. Aug. 13, 1862.	Dec. 7, 1863	Paa grund af sygdom. Fanget ved Brentwood, Mar., 1863.
43. Aug. 3, 1862.	Dec. 4, 1863	Sygdom. Fanget ved Spring Hill, Mar., 1863.
44. Aug. 13, 1862.	Forsbandt.	Antagelig fanget ved Brentwood, Mar., 1863.
45. Aug. 14, 1862.	Overført til Marine Brigaden, Apr. 3, 1863.	Antagelig udijent.
46. Aug. 13, 1862.	Dec. 9, 1863	Sygdom. Fanget ved Brentwood, Mar., 1863.
47. Aug. 21, 1863.	Dødeligt saaret ved Thompson's Station, Tenn., Mar. 5, 1863. Døde Mar. 11, '63.	
48. Aug. 19, 1864.	Juni 29, 1865	
49. Aug. 9, 1862.	Aug. 9, 1865	
50. Aug. 15, 1862.	Aug. 9, 1865	Døde paa Rock Prairie.
51. Aug. 15, 1862.	Aug. 9, 1865	Døde paa Rock Prairie.
52. Aug. 15, 1862.	Aug. 9, 1865	Døde paa Rock Prairie.
53. Aug. 15, 1862.	Aug. 9, 1865	Døde paa Rock Prairie.
54. Aug. 15, 1862.		Døde, Moscow, Feb. 2, 1863. Sygdom.

No.	Navn.	Co. Reg't.	Township.
55.	Syver Olsson Stavedal	E. 33 Wis. Inf. Sp. Valley.	
56.	Halgrim Olsson Trøstheim	E. 33 Wis. Inf. Sp. Valley.	
57.	Hendrick Olsson Trøstheim	E. 33 Wis. Inf. Sp. Valley	
58.	Ole D. Zubhaugen	E. 33 Wis. Inf. Sp. Valley.	
59.	Amund N. Gaugen	E. 33 Wis. Inf. Plymouth.	
60.	Narve G. Roen	E. 33 Wis. Inf. Plymouth.	
61.	John C. Johnson	E. 33 Wis. Inf. Plymouth.	
62.	Eben (Olson) Stenerjon	H. 33 Wis. Inf. Plymouth.	
63.	Carl Jacobson	H. 33 Wis. Inf. Plymouth.	
64.	Ole B. Thoen	H. 33 Wis. Inf. Plymouth.	
65.	Halvor S. Børtnefs	H. 33 Wis. Inf. Plymouth.	
66.	Ole Madneson Engen	J. 74 Ill. Inf. Avon.	
67.	Peder N. Lundsæteren	R. 6 Minn. Inf. Newark.	
68.	Gans L. Jørandlien	G. 38 Wis. Inf. Newark.	
69.	Mathias Christian (Frøisland)	M. 40 Wis. Inf. Sp. Valley.	
70.	Carl L. Risum	M. 40 Wis. Inf. Sp. Valley.	
71.	Harley C. Olmstead	D. 2 Wis. Cav. Newark.	
72.	Anton Torgerjon Lunder	M. 2 Wis. Cav. Plymouth.	
73.	Sam. Elliott (Eben Høllifon)	Ind. Vol. Battery Plymouth.	
74.	Niels Simenjon	D. 43 Wis. Inf. Newark.	
75.	Tosten Halvorjon Skavlem	D. 43 Wis. Inf. Newark.	
76.	Embrack Olson	D. 43 Wis. Inf. Plymouth.	
77.	Elisba M. Tollefsrude	D. 43 Wis. Inf. Newark.	
78.	Sebert C. Olmstead	D. 43 Wis. Inf. Newark.	
79.	Peter Pauljon Skavlem	D. 43 Wis. Inf. Plymouth.	
80.	Paul Anderson	D. 43 Wis. Inf. Plymouth.	
81.	Tideman Helgeson Børtnefs	D. 43 Wis. Inf. Plymouth.	
82.	Ole Griffon	D. 43 Wis. Inf. Newark.	
83.	Johan J. Hovland, Corporal	R. 2 Hancock's Corps Sp. B	

Indskreven.	Udmønstret.
55. Aug. 15, 1862.	Døde, Moscow, Tenn., Feb. 12, 1863. Sygdom.
56. Aug. 15, 1862. Aug. 9, 1865	Døde paa Rock Prairie.
57. Aug. 15, 1862.	Døde Moscow, Tenn., Feb. 10, 1863. Sygdom.
58. Aug. 15, 1862.	Døde Memphis, Tenn., Feb. 10, 1863. Sygdom.
59. Aug. 20, 1862. Aug. 9, 1865	For nu i Fergus Falls, Minn.
60. Aug. 20, 1862. Mar. 26, 1863	Sygdom. Re-inlisted i 13de Wis. Inf. Se No. 19.
61. Aug. 21, 1862. Aug. 9, 1865	
62. Aug. 15, 1862. Aug. 9, 1865	
63. Aug. 15, 1862.	Døde, Nashville, Tenn., Dec. 29, 1864. Sygdom.
64. Aug. 15, 1862. Aug. 19, 1865	Overført til Veteran R. Corps, Feb. 21, 1865.
65. Aug. 21, 1862. Aug. 9, 1865	Syg da regimentet udmønstrede.
66. Aug. 21, 1862. Mar. 31, 1863	Sygdom.
67. Jan. 28, 1864. Aug. 19, 1865	Veteran. Forhen i 8de Wis. Inf. Se No. 4.
68. Aug. 26, 1864. Juni 2, 1865	
69. Mai 24, 1864. Sep. 16, 1864	Inlisted for 100 dage.
70. Mai 24, 1864. Sep. 16, 1864	Inlisted for 100 dage.
71. Aug. 26, 1864. Juni 29, 1865	Døde i Rockford, Ill., 1872.
72. Aug. 26, 1864. Juni 12, 1865	Veteran. Forhen i 2det Wis. Inf. Se. No. 2.
73. Juni 10, 1864. Juni 1, 1865	Veteran. Forhen i 2det Wis. Inf. Se No. 1.
74. Aug. 30, 1864. Juni 24, 1865	
75. Aug. 30, 1864. Juni 24, 1865	
76. Sep. 1, 1864. Juni 24, 1865	
77. Sep. 2, 1864. Juni 24, 1865	
78. Sep. 2, 1864.	Døde i Nashville, Tenn., Feb. 10, 1865. Sygdom.
79. Sep. 2, 1864. Juni 24, 1865	
80. Sep. 2, 1864. Juni 24, 1865	
81. Sep. 6, 1864. Juni 24, 1865	Døde nær Orfordville, Oct. 22, 1896. 78 aar gammel.
82. Sep. 7, 1864. Juni 24, 1865	
83. Feb. 13, 1865. Feb. 13, 1866	Veteran. Forhen i 15de Wis. Inf. Se. No. 31.

Smaaeregler ved B. G.

En gut havde læst til konfirmation for Henrik Bergelands far i to aar og dumpet begge gange.

Prestens søn, som ved den tid var seks eller syv aar, kom til at snakke med gutten udpaa gaarden den anden gang.

Henrik pegte paa en flok med gjæs og sagde at han kunde hugge hovedet af en af dem og tage den ind til fruuen, saa vilde han passjere. Gutten turde ikke gjøre dette, saa Henrik hug hovedet af gaasen. Gutten tog den ind til fruuen.

Næste søndag blev han konfirmeret.

Nogle dage efter konfirmationen, Fru Bergeland fandt at hun havde en gaas mindre end hun skulde have, sagde lille Henrik: „Den gaas har konfirmeret en hedning.“

* * *

Grif Opei:

„E hadde ein rar draum før eit par neta sia.“

Presten:

„Svad drømte du da?“

E. O.: E kan nok førtelja de fo e drøymde, resso du fji bli ill.

Presten: Jeg skulde ikke tro at det skulde være nødvendigt at bli sint for at høre en drøm.

E. O.: Sau e drøymde at e va dø. Daa e kom aat dei andre ver'n trefte e Petrus. I de verilse han va, va de tvo stola.

Ein taa dei sat han paa. Paa dei andre sat ingen. E spurde Petrus um e kunna sita ne paa dei andre stole. Han peikte paa ei dør o ja e skulde gaa in der. Kanstji denna stol'n e aat preste? spurde e. Nei, de kjem inga presta hit, ja Petrus.

Liste over bygdelagene,

med først hvert lags formand, dernæst dets sekretær:

Baldris Samband, A. A. Veblen, 3109 Dakland Ave., Minneapolis, Minn.; A. M. Sundheim, Minneapolis, Minn.

Telelaget, A. A. Trovaten, Fargo N. Dak.; E. B. Salverson, Fargo, N. Dak.

Hallinglaget, Dr. Olaf Th. Sherring, Fergus Falls, Minn.; Prof. J. P. Hertsgaard, Kindred, N. Dak.

Numedølslaget, G. S. Strøm, Hillsboro, N. Dak.; O. O. Eneštvedt, Sacred Heart, Minn.

Gudbrandsdølslaget, Rev. L. P. Thorkveen, St. James, Minn.; Ivar Olstad, 1302 Washington Ave. So., Minneapolis, Minn.

Trønderlaget, konsul G. Bendek, Grand Forks, N. Dak.; Prof. J. Dorrum, Fergus Falls, Minn.

Nordlandslaget Rev. J. A. Johansen, Spicer, Minn.; Julius Bauman, Carlton, Minn.

Sognalaget, Rev. J. A. Urnes, Osage, Iowa; Prof. E. P. Konnei, 1407 W. 5 St., Sioux City, Iowa.

Selbulaget, A. O. Serum, Halstad, Minn.; O. G. Uglem, Princeton, Minn.

Bøsselaget, Rev. A. Østedal, Northfield, Minn.; L. L. Torgerson, Riefter, Minn.

Sætedølslaget, Bj. Bjørnaraa, Wanke, Minn.; G. Grundesen, Twin Valley, Minn.

Nordfjordlaget, Rev. R. J. Meland, Lodi, Wis.; Rev. R. Anderson, La Crosse, Wis.

Landingslaget, G. A. M. Steen, Northfield, Wis.; E. G. Bect, Lake Preston, S. Dak.

Totningslaget, John C. Gran, Spring Grove, Minn.; M. P. Thune, 2247 Fillmore St. N. E., Minneapolis, Minn.

Østerdølslaget, N. L. Moen, Fergus Falls, Minn.; Ole Høi-berg, Kathryn, N. Dak.

Søndmørslaget, Dr. G. Fjelde, Abercrombie, N. Dak.; Rev. L. Rørstad, Dwight, N. Dak.

Mjøsenlaget, Th. Gundersen, Beloit, Iowa; O. M. Onsum, Highwood, Ill.

Gadelangslaget, L. A. Walby, Hudson, Wis.; Per Jacobson, Hudson, Wis.

Solunglaget, Amund Østmo, Grand Forks, N. Dak.; E. M. Berg, McIntosh, Minn.

Sigdølslaget, G. T. Brattelien, Rothsh, Minn.; G. L. Hagen, Crookston, Minn.

Wisconsin Telelag, Rev. E. E. Urberg, Blair, Wis.; John Sel-land. (Afdeling af Telelaget.)

Iowa Telelag, Rev. A. J. Torgerson, Lake Mills, Iowa; E. G. Tweed, Lake Mills, Iowa. (Afdeling af Telelaget.)

Tinjølslaget, Halvor Odgaard, Oldham, S. Dak.; Lars Stenfon, Oldham, S. Dak.

Sundals-Øfendalslaget, E. G. Gladwed, Lake City, Minn.; O. J. Grabem, Towner, N. Dak.

Hardangerlaget, S. E. Tveit, Albert Lea, Minn.; S. A. Jordahl, Sioux Falls, S. Dak.

Stavangerlaget, Rev. E. J. Eastvold, Jewell, Iowa; Berthel L. Belfejon, Jewell, Iowa.

Søndhordlandslaget, Rev. L. O. Thorsen, Eagle Grove, Iowa; Oscar Ostrem, Jewell, Iowa.

Ringer, Odalen og Eidstogen Samlag, J. E. Jacobson, Dazeh, N. Dak.; Christian Chr. Lund, Neenah, Wis.

Hordalag (Horder og Bergensere), N. G. Hoffstad, Augsburg Sem., Minneapolis, Minn.; Roy Eide, 2414 4th St. N., Minneapolis, Minn.

Minneapolis Telelag, Hans Erickson; E. O. Dahl (Afdeling af Telelaget.)

Søndfjordlaget, Rev. J. Nedal, Hendrum, Minn.; Prof. J. L. Nydahl, Minneapolis, Minn.

Tvillingbyernes Stavangerlag, B. A. Clepp; Alfred Abjem.

* * *

Abonner paa Samband.

Klip ud nedenstaaende blanket, fyld den ud med dit fulde navn og adresse og send den, med en dollar til

Samband, 322 Cedar Ave.,

Minneapolis, Minn.

Til Samband Publishing Association,

322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

For bedlagt en dollar send Samband et aar til:

(Navn:)

(F. O.):

(Husnummer i by:) (Stat)

DEN KATOLSKE FARE.

Bogen om Gustav Adolf og Trediveaarskrigen og den katolske Fare i Amerika, af A. Fryxell, Dr. H. G. Stub o. a., indb. \$1.00, heftet 75 cents, portofrit, faaes ved at skrive til udgiveren, Rev. E. Jensen, 2516 14th Ave. S., Minneapolis, Minn. — Paa det kraftigste anbefalet af U. S. Senator Knute Nelson og kirkebladene.

Et Spørgsmaal til Forældre

Ønsker De at Deres børn maa have de samme interesser som De selv?

Ønsker De at Deres børn maa vedligeholde kjærligheden til det folk fra hvilket de stammer?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa omfatte med interesse de skoler som nordmænd har bygget, de kirker som nordmænd har reist, de foreninger og samfund som nordmænd har stiftet, det arbejde som nordmænd har utført i sit nye fædreland?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa holde det for ære at de er nordmænds ætlinger?

Hvis De ønsker at disse ting maatte være og vedblive, da maa De faa Deres børn interesseret i læsning som fremholder nordmændenes liv og nordmændenes virke. At vække saadan interesse er den opgave som bladet NORWEGIAN-AMERICAN har sat sig. Vil De støtte denne opgave, saa faa bladet i Deres hjem. Frit prøveeksemplar faaes ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Dept. C.

Northfield, Minn.

HAVE YOU?

A Farm — A Stock of Goods — City Property
you wish to sell or exchange for other property?

Have you money to invest
in farm lands, city property or bonds? If so write to

H. INGVALSON

PHONE CTR. 3736
MAIN 778

729 PLYMOUTH BLDG.
MINNEAPOLIS

Lutheran Publishing House

NORTHWESTERN BRANCH

719 Hennepin Ave. MINNEAPOLIS, MINNESOTA.

Vi har paa lager komplet udvalg af bibler, salmebøger og god literatur baade i det engelske og det norske sprog. Skriv efter katalog, der tilsendes frit. Skriv til vort Decorah, Iowa hus for pris paa indbinding af bøger, tidsskrifter, osv.

Vi venter at faa til Jul Julehefterne fra Norge,

En Del Julenyheder af hvad som kommer ud af Literaturen, Julekort o.s.v.

ØDEGAARD'S

Gamalt fraa Valders

er en Bog som passer for Julegave. Valdrisserne burde sende den til sine Venner. Sendes portofrit hvorsomhelst for \$1.35.

SEND ORDRE TIL

The Free Church Book Concern

322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

PIANOER og ORGLER

Ikke for at vise frem noget billede, men for at faa tilladelse til at henlede Deres opmerksomhed paa vort store lager af instrumenter, da det vil interessere enhver musikelskende.

Skriv efter vor katalog og nævn hvad som ønskes, piano, pibeorgel, kapelorgel eller husorgel. Nævn "Samband".

Northwestern Music House

CARL R. P. O. Kittilsland jan 13
520 - 2nd Ave. S., SACRED HEART
MINN